

Sygn. akt II CSK 87/21

POSTANOWIENIE

Dnia 30 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku E. M.
przy uczestnictwie H. H. , J. M. , G. M .
oraz Prokuratora Okręgowego w G.
o przysposobienie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 kwietnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 31 lipca 2020 r., sygn. akt V Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) orzeka, że wnioskodawczynie i uczestniczka H. H. ponoszą koszty postępowania kasacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 9 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w G. orzekł przysposobienie pełne małoletniej K. M., córki E. M. z domu H. zmarłej dnia 3 maja 2013 r. w P. oraz J. M., przez wnioskodawczynię E. M.(punkt I i II). W punkcie III postanowienia postanowił, że art. 121 § 3 k.r.o. nie stosuje się względem krewnych małoletniej ze strony jej zmarłej matki.

Rozstrzygnięcie o zastosowaniu art. 121 § 3 k.r.o. zostało uchylone postanowieniem Sądu Okręgowego w G. z dnia 8 czerwca 2017 r., a sprawa przekazana w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

Postanowieniem z dnia 5 czerwca 2018 r., sygn. akt III Nsm (...), Sąd Rejonowy w G., orzekł, że przepisu art. 121 § 3 k.r.o. nie stosuje się względem krewnych małoletniej ze strony jej zmarłej matki. Z orzeczeniem tym nie zgodziła się wnioskodawczyni, wnosząc apelację, która została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego w G. z dnia 31 lipca 2020 r.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, wnioskodawczyni wskazała przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jej zdaniem o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej - potwierdzonej zdaniem odrębnym sędziego sprawozdawcy, wskazującego na konieczność uwzględnienia apelacji wnioskodawczyni - świadczy naruszenie zasady „dobra dziecka” w kontekście zastosowania wyjątku przewidzianego w art. 121¹ § 2 k.r.o. Sąd drugiej instancji bowiem pominął, że w świetle art. 121¹ § 2 k.r.o. pozostawienie relacji prawnych przysposobianego dziecka z krewnymi zmarłego (*in casu* w szczególności i w istocie jedynie z uczestniczką H. H.) jest wyjątkiem nie zaś zasadą, a więc zaistnieć powinny - także w niniejszej sprawie - szczególne i wyjątkowe okoliczności, które pozwalałyby na zastosowanie tego wyjątku. Tymczasem Sąd Okręgowy sytuację dziecka oceniał *de facto* jedynie przez pryzmat zapewnienia możliwości kontaktów z biologiczną babcią, nadto „wspomniał” jedynie („bez żadnej dogłębnej analizy sytuacji konkretnego stanu faktycznego sprawy”) o aspekcie więzi pokoleniowej i przynależności do rodziny zmarłej matki, nie dostrzegając szerszego zakresu spraw i aspektów prawnych wiążących się z przynależnością dziecka do „trzech” rodzin (a nie standardowo do dwóch). Nie wyjaśnił też w ogóle, na czym polega w niniejszej sprawie owa „wyjątkowość” omawianego przypadku małoletniej, a stanowisko Sądu drugiej instancji sprowadzające ją do zapewnienia możliwości kontaktów na linii dziecko - biologiczna babcia jest oczywiście nieprawidłowe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Skarżąca nie wykazała, by zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju nieprawidłowościami. Jej zarzut dotyczy w istocie zastosowania klauzuli generalnej „dobra dziecka” i wiąże się z zarzutem zbyt wąskiego jego rozważenia,

przy czym chodzić ma tu o oczywistą sprzeczność z prawem. Jednakże analiza uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie pozwala na sformułowanie tak ostrego osądu. Należy przypomnieć, że "dobro dziecka" jest w orzecznictwie kojarzone z takimi wartościami, jak ochrona jego życia i zdrowia, prawidłowego i niezakłóconego rozwoju oraz poszanowania godności. Obejmuje ono całą sferę najważniejszych jego spraw osobistych, takich jak rozwój fizyczny i duchowy, odpowiednie kształcenie i wychowanie oraz przygotowanie do dorosłego życia. Ma także wymiar materialny, który polega na konieczności zapewnienia dziecku środków do życia i realizacji celów o charakterze osobistym, a w wypadku gdy ma ono swój majątek - także na dbałości o jego interes majątkowy. Dobro dziecka jest podstawową wartością, która wymaga priorytetowego traktowania w stosunku do interesów innych osób, także rodziców (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., II CA 1/16, OSNC 2017, nr 7-8, poz. 90 oraz z dnia 31 stycznia 2018 r., IV CSK 442/17, niepubl.). Dotyczy to także stosowania instytucji przysposobienia, którego celem nie jest interes i zaspokojenie potrzeb uczuciowych i rodzinnych przysposabiających, lecz tylko i wyłącznie dobro małoletniego dziecka (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1968 r., I CR 249/68, OSNPG 1969, nr 5, poz. 32). W związku z tym nie budzi wątpliwości, że dobro dziecka powinno być również podstawą decyzji o pozostawieniu praw i obowiązków przysposobionego wynikających z pokrewieństwa względem krewnych zmarłego rodzica, jak również praw i obowiązków tych krewnych względem przysposobionego dziecka (art. 121¹ § 2 k.r.o.). Jednakże wbrew wywiodom skarżącej analiza motywów zaskarżonego orzeczenia nie potwierdza tezy o oczywistym naruszeniu zasady dobra jej córki. Sądy obu instancji nie pominęły zachowania uczestniczki H. H. i jego wpływu na nieprawidłowe ukształtowanie relacji między nią a wnioskodawczynią. Oceniły jednak, zgodnie z opinią biegłych, że utrzymanie więzi prawnej małoletniej z krewnymi zmarłej matki, leży w interesie przysposabianej. Decydujące były tu właśnie okoliczności konkretnego przypadku, w tym wzgląd na zapewnienie małoletniej możliwości odbudowania cennych więzi z babcią biologiczną (i jej - potencjalnie istotną - gotowość do pomocy, świadczonej faktycznie po urodzeniu małoletniej) oraz przekazywania wiedzy o zmarłej matce biologicznej i kultywowania pamięci po niej,

sprzeczną z dobrem dziecka i podtrzymywaną - wbrew opinii specjalistów - niechęć ojca i wnioskodawczynie do ujawnienia córce jej pochodzenia biologicznego, mimo braku związanego z tym ujawnieniem zagrożenia dla więzi między małoletnią a wnioskodawczynią (ze względu na ich siłę i stabilność), powagę zagrożenia związanego z ujawnieniem pochodzenia biologicznego małoletniej przez osoby trzecie, utrzymywane przez małoletnią relacje z innymi krewnymi zmarłej matki (siostrą dziadka biologicznego, traktowaną jak babcia), jak również współodpowiedzialność wnioskodawczynie i ojca za kształt ich relacji z uczestniczką H.H., która po początkowych uchybieniach, przeprosiła skarżącą i zmieniła swe zachowanie. Nie straciły też z pola widzenia ani potencjalnej możliwości korzystania przez małoletnią z dóbr majątkowych rodziny zmarłej matki (np. w następstwie dziedziczenia) ani roszczeń alimentacyjnych. Nawet jeżeli żadna z tych okoliczności nie ma - wbrew wymaganiom skarżącej - charakteru wyjątkowego, ich całokształt, uwzględniony przez Sądy obu instancji, nie pozwala stwierdzić, że stanowisko Sądów co do zasadności zastosowania art. 121¹ § 2 k.r.o. było oczywiście nieprawidłowe.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach postępowania rozstrzygnął stosownie do zasady wyrażonej w art. 520 § 1 k.p.c.

jw